

37. Országos Tudományos Diákköri Konferenciára

MAGYARORSZÁG MEGÍTÉLÉSE A LIBERALIZMUS FELLEGVÁRÁBAN – MAGYARORSZÁGGAL KAPCSOLATOS ATTITÚDOK SVÉDORSZÁGBAN –

Témavezető tanár:

Dr. Szenkovics Dezső

Szerző:

Sükösd Máté

Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Történelem És Filozófia Kar

Magyar Történeti Intézet

KOLOZSVÁR

-2024-

Tartalomjegyzék

<i>I. Bevezető.....</i>	<i>2</i>
<i>II. A svéd politikai klíma története</i>	<i>4</i>
<i>a. A svéd semlegesség története.....</i>	<i>4</i>
<i>b. A svéd rendkívüliség ideológiájának története</i>	<i>5</i>
<i>III. A magyar külügyi stratégia változása</i>	<i>6</i>
<i>a. Magyarország kapcsolata a „nyugati demokráciával”</i>	<i>6</i>
<i>b. Magyarország kelet felé fordulása</i>	<i>8</i>
<i>IV. Svéd reakció a magyar NATO ratifikáció hiányára</i>	<i>9</i>
<i>a. Média</i>	<i>9</i>
<i>b. Politikai pártok</i>	<i>12</i>
1. 12	
2. Kereszténydemokrata párt.....	13
3. Baloldali Párt.....	14
4. Svéd Demokraták	16
5. Összefoglaló	17
<i>V. Konklúzió.....</i>	<i>20</i>
<i>Bibliográfia</i>	<i>22</i>

I. Bevezető

A 2022-es Ukrajna ellen indított orosz invázió ráeszmélések sorozatát indította el Európában. Új harcászati doktrínák kerültek kipróbálásra, a geopolitikai kérdések újra közéleti vita tárgyává váltak számos államban, egyes országok újra fegyverkezni kezdtek, valamint azok, akik szövetségesek nélkül maradtak, felhagyva több évtizedes politikai hagyományaikkal, felgyorsított ütemben keresték helyüket a katonai együttműködések védőfala mögött.

Európában Svédország és Finnország voltak azok, akik jelezték a NATO felé csatlakozási szándékukat, és el is jutottak a formális ratifikációs stádiumig. Törökország és Magyarország voltak az egyedüli NATO-tagállamok, akik az északi országok kérelmének ratifikálását késleltették különböző diplomáciai okokra hivatkozva. 2023 áprilisára Finnország sikeresen a szövetség 31. tagjává vált, viszont Svédország csatlakozása még 2024 első negyedévére sem realizálódott.

Az elemzők szerint Törökország kiengesztelésével Svédország NATO-csatlakozásának sikere csak idő kérdése lesz¹, viszont joggal feltételezhető, hogy az eddig majdnem másfél éves ratifikációs késlekedés rontott a svéd–török és svéd–magyar kapcsolatokon. Tekintve, hogy Magyarországot és Svédországot sokkal több kulturális, gazdasági és politikai kapocs köti össze, mint Svédországot és Törökországot, kutatásom két kérdésre fókuszált a svéd–magyar kapcsolatok terén:

1) Magyarország megítélése tényleg romlott-e Svédországban, amióta kiéleződött a jelenlegi politikai konfliktus az esetleges svéd NATO-csatlakozással kapcsolatban?

2) A svéd média és a politikai döntéshozók lényegesen nagyobb figyelmet szenteltek és szentelnek az esetleges török vétónak, mint a magyarnak?

Ahhoz, hogy megértsük a svéd gondolkodás keretrendszerét és a svéd politikai elit Magyarországra felé tanúsított magatartását, meg kell értenünk az ország kulturális hátterét, a mintegy 500 éves svéd állam történelmét és a jelenkori, szocio-kulturális szempontból a szociáldemokrata jóléti rendszer által teremtett értékeket hátrahagyó és új ideákkal kísérletező, liminális svéd társadalmi helyzetet.

¹“Why is Turkey finally getting behind Sweden’s bid to join NATO?”, *Euronews*, 2023.12.28.
<https://www.euronews.com/2023/12/28/why-is-turkey-finally-getting-behind-swedens-bid-to-join-nato>.
Letöltve:2024.01.03

A tanulmányban a svéd politikai klíma történetét két alfejezetre bontva, a svéd semlegesség történetének megértésével, és az abból eredeztethető svéd rendkívüliség ideológiájának történetével definiálom. A svéd és magyar kapcsolatok megértéséhez párhuzamot fogok vonni a két nemzet társadalmi és politikai fejlődése között, a magyar stratégia történetének tárgyalásával. A jelenbe érkezve, az együttes svéd–finn NATO-csatlakozás háttérének és folyamatának vizsgálatával készíti elő a tanulmány a magyar vétó által okozott svéd reakciók tárgyalását.

A svéd reakciókat két szempontból elemzem: a média szemszögéből és a svéd parlament külügyi tanácsának tagjaival készült interjúk alapján. A török–magyar vétók kezdetétől, 2022 novemberétől egészen 2024. január 3-ig átolvasott főbb svéd sajtóorgánumból válogattam ki havi 5 számottevőbb vezércikket, amelyek tartalmazzák a NATO és Magyarország, Orbán Viktor címszavakat. A havi 15–20 (így egészében 45–60) cikket kvalitatív és szemantikai módszerekkel vizsgáltam. A svéd parlament 8 pártjának a külügyi tanácsban résztvevő tagjaival strukturált interjú készült. A 8 pártból 7 képviselő vállalt interjút, amiből 4 bizonyult relevánsnak a kutatás szempontjából. Az interjúk szövegét úgyszintén kvalitatív módszerekkel elemeztem, a politikai véleménynyilvánítások nyelvezetét szemantikailag vizsgáltam.

II. A svéd politikai klíma története

a. A svéd semlegesség története

Az 1960-as évek végére Svédország Európa második leggazdagabb országává vált az egy főre jutó bruttó hazai termék tekintetében. Sokszínű ipara és szociáldemokrata jóléti rendszere miatt sok ország példaként tekinthetett rá. A svéd társadalom is alaposan átrendeződött a 60-as években, s szerény egalitarianizmusa mellett beérett egy olyan gondolat is, miszerint a svédek igenis jobbak valamiben: Svédország a leghumánusabb állam a földön. Viszont ahhoz, hogy megértsük, miként vált az Észak legnagyobb birodalma a béke és a nemzetközi humanizmus védőbástyájává, s majd hogyan kezdett el a svéd rendkívüliség eszméje repedezni, vissza kell mennünk a protestáns svéd állam születéséig.

Svédország 1809-ben elveszítette aranykorának utolsó fényét is, így le kellett mondania birodalmi ambícióiról. 1809-től a kormányzat mindig a semlegesség mellett döntött konfliktus esetén, mert ez az opció szolgálta az ország érdekét. Egészen az 1960-as évekig a szociáldemokraták is minden esetben a semlegesség útját választották, mindkét világháborúban, teljességgel *reálpolitikai* érvek miatt. 160 háborúmentes év után egy példátlan

sikertörténetű, a szociáldemokrácia jóléti rendszere által radikálisan átformált Svédországban a semlegesség története kezdett átalakulni, utilitáriánus politikai eszköz helyett tipikusan svéd kulturális, ideológiai elemként kezdték felfogni azt.

b. A svéd rendkívüliség ideológiájának története

Az 1930-tól az 1970-es évekig tartó, bizonyítottan sikeres és semleges politikai és gazdasági kormányzás elnyerte a nép teljes bizalmát.² A hivatalos szervekbe vetett bizalom beépült a svéd általános kultúrába. A svéd állam lassan a szociáldemokrácia szinonimájává vált. A svéd gazdaság és jóléti állam csúcspontján, illetve Hammarskjöld ENSZ-es hagyatékának tetőfokán, az 1960-as években a svéd politikumban megjelenni látszott egy újfajta gondolkodásmód, a svéd különlegesség gondolata. A nacionalizmus és a gyarmatbirodalmak korában a nemzeti „rendkívüliség” vagy „különlegesség” minden hódító nemzet kultúrájában fellelhető volt egy adott ponton. Az angol „brit morális birodalom”, az amerikai „Manifest Destiny”, a német „Sonderweg”, a francia „singularité française” vagy akár a japán „nihondzsinnron” remek példái voltak olyan ideológiáknak, amelyek egy nép felsőbbségét, profétikus küldetését hirdették, valamint felhatalmazták az adott népet arra, hogy akár erőszakosan is beavatkozzon más szuverén nemzetek ügyeibe.³ A nemzetközi szinten a hammarskjöldi ENSZ-békefenntartó innovációk, illetve Olof Palme – a szociáldemokrata párt támogatási csúcspontját is jelölő – miniszterelnöksége alatt tanúsított attitűdök jelenítették meg a svéd humanitáriánus rendkívüliség elemeit. A hidegháborús konfliktusokban a svéd miniszterelnökök az elnyomott felet támogatták, az agresszort pedig hangosan elítélték.⁴ A svéd rendkívüliség attól a ponttól kezdett hasonlítani az imperialista múltban oly jellemző nemzeti rendkívüliséghez, amikor internacionalista politikája mentén intervencióhoz folyamodott, pont ahogyan ezt a nagy birodalmak is tették aranykorszakukban. Tehát a semlegességre, gazdagságra és erkölcsi alapokra fektetett politika jegyében Svédország – mint a jóléti állam és a nemzetközi béke fő pártfogója – egy újfajta, békés természetű rendkívüliségi eszmét hozott létre.

A 2020–2022 közötti periódus fordulópont volt a svéd rendkívüliség történetében. A lakhatási lehetőségek és az új munkahelyek hiánya miatt, valamint egy új gazdasági recesszió

² Pierre, Jon: *The Oxford Handbook of Swedish Politics*. Oxford: Oxford University Press, 2016, 2–3.

³ Zagarri, R.: Exceptional Imperialism and Imperial Exceptionalism. *Diplomatic History*, (38. évf), 3. szám, 2014, 685–687.

⁴ Kent: i. m., 243.

küszöbén az ország már nem tudta kellőképpen ellátni és integrálni a 2015 óta az ország területére érkezett mintegy egymillió migráns számottevő részét.⁵ Az integrációs kísérletek elbukása okán megjelenő problémák, mint amilyen a radikális iszlám vagy a belföldi bandaháborúk kezelésének kudarca, olyan politikai erőknek kedvezett, mint például a szociálkonzervatív jobboldali Svéd Demokraták pártnak, amelynek az 1988-as megalapítása óta napirendjén volt az euroszkepticizmus és a bevándorlásellenesség. E politikai formáció a 2022-es választásokon a második legnagyobb pártként foglalta el a parlamenti helyek 21%-át.⁶

Aranykorában, az 1960-as évek végén a svéd rendkívüliséget három tényező képviselte: a semlegesség, a moralizmus (a társadalmi értékrendben és külpolitikában megnyilvánulva), illetve a fejlett és jól működő társadalmi-szociális rendszer. A jóléti rendszer különlegessége és egyedisége megroppant az 1991-es krízissel. A semlegesség korszaka az előbb-utóbb megtörténő NATO-csatlakozással fog véget érni. A moralizmus fenntarthatósága megkérdőjeleződött a belföldi migrációs problémák és a bűnözés által megerősödött Svéd Demokratáknak a status quotól radikálisan eltérő, a svéd különlegességet elvető ideológiája miatt.⁷

A svéd rendkívüliség vagy különlegesség hosszú pályafutásnak örvendhetett, hiszen a második világháború utáni periódustól egészen a 2020-as évekig, közel 80 évet tartott, ami nagyjából megegyezett más nemzetek rendkívüliségi korszakának időtartamával. A svéd rendkívüliség elveszítette ugyan támpillérjeit, viszont a svéd politikum még nem temette el egészen, az ideológia végső sorsa a következő parlamenti választásokon, 2026-ban fog majd eldőlni, ahol a Svéd Demokraták pártjának egy esetleges győzelme végleg véget vethet az utolsó európai rendkívüliségi gondolatnak.

III. A magyar külügyi stratégia változása

a. Magyarország kapcsolata a „nyugati demokráciával”

⁵ Immigration to Sweden. Statista., Online elérhető: <https://www.statista.com/statistics/523293/immigration-to-sweden/>.

⁶ Kenes, Bulent: *The Sweden Democrats: Killer of Swedish Exceptionalism*. Brüsszel: European Center for Populism Studies, 2020.

⁷ Tomson, Danielle Lee: The Rise of Sweden Democrats: Islam, Populism and the End of Swedish Exceptionalism. *Brookings*, 2020. március 25. Online elérhető: <https://www.brookings.edu/articles/the-rise-of-sweden-democrats-and-the-end-of-swedish-exceptionalism/>. Letöltve: 2024. február 28.

Magyarország kulturális és politikai hátterét tekintve észrevehetjük, hogy eltérő úton haladt a demokrácia művelésének terén Svédországhoz és a nyugat-európai trendekhez képest. A népuralom definíciója igencsak tág, és ha sikerül is meghatározni, azon belül is rengeteg alfajával találkozhatunk. Ahogy a szabadság értelme, úgy a demokrácia jelentése is kulturális háttértől függően változhat. A parlamentarizmus szupremáciáját a modern európai országokban a nyugat-európai civilizációval párosított, a felvilágosodás eszméje által kifejlesztett liberalizmus alkotta. A parlamentarizmus által újjászületett modern nyugati nemzetekkel ellentétben nem minden a huntingtoni értelemben nyugati civilizációs országban tudott sikeresen gyökeret verni a jogállamot és az egyéni szabadságjogokat képviselő liberális demokrácia.

1989-ig nem volt jelen az általános választójog és a szabad többpártrendszer Magyarországon, ugyanakkor Svédországban 1921 óta zavartalanul működhetett a demokrácia ezen formája. Az Osztrák–Magyar Monarchia kontinuitásaként működő Horthy-kori Magyar Királyság megtartotta cenzusos, nemileg diszkriminatív, vidéken nyílt típusú szavazási formáját, ami által a szocialista baloldalt ellenzéki pozícióban lehetett tartani.⁸ 1945-től, a szovjet szatellitállam periódusában megvalósult az általános titkos választójog, viszont a Magyar Népköztársaság *de facto* egypártrendszere miatt nem tekinthető demokratikusnak. 1989 és 2010 között Magyarország is felzárkózott a liberális demokráciát gyakorló és neoliberális gazdaságban gondolkodó nemzetek mögé. A 2002 és 2010 között kormányzó Magyar Szocialista Párt és a liberális Szabad Demokraták Szövetsége koalíciójának neoliberális érdekeket kiszolgáló, klasszikus baloldali elemeit elbukó, stagnáló gazdaságpolitikája, a 2008-as krízis szigorú kezelése és a 2006-os balatonöszödi beszéd által kiváltott bizalmi válság a baloldali kormányzás végét hozta el. 2010-ben a Fidesz–KDNP koalíció kétharmados többséget szerzett, és így a kormánypártoknak nem volt szükségük az ellenzék támogatására, ezáltal szabadon kezdhették meg saját modelljük kiépítését.⁹

A harmadik Orbán-kormány hajnalán, az erdélyi Bálványosi Nyári Szabadegyetem rendezvényén Orbán Viktor bejelentette egy illiberális demokrácia kiépítésére irányuló szándékát. A magyar kormány saját álláspontja szerint egy sajátos, magyar nemzeti érdekre alapozott, a liberalizmus nemzeti értékmentességével, középosztály-romboló

⁸ Romsics Ignác: A Horthy-rendszer jellege: Historgiográfiai áttekintés. *Korunk*, (3. folyam, 23. évf) 2012. 11. szám, 3–12.

⁹ Beck László – Bíró Nagy András – Róna Dániel: Szabadesésben. Az MSZP 2006–2010 közötti népszerűségvesztésének politikai napirendi magyarázatai. In: Enyedi Zsolt – Szabó Andrea – Tardos Róbert (szerk.): *Új képlet. Választások Magyarországon, 2010*. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, 2011, 193–216.

piacgazdaságával ellentétes ideológiát kívánt meghonosítani, ami önmagában nem is feltételezi, hogy a jelen liberalizmusa egyenlő lenne a demokráciával.¹⁰

A tusványosi beszéd szerint Magyarország egy olyan rendszert kell megalkosson magának, ami majd képes lesz a magyar nemzetet – a nyugati dogmáktól elszakadván – hosszú távon versenyképesé tenni. A liberális demokrácia mellett elkötelezett kormányoknak az orbáni gondolkodással szemben megfogalmazott kritikája szerint a liberalizmustól való elszakadás az európai politikai moralitással egyenlő jogállamiság, a hatalmat ellenőrző intézmények és alapjogok csonkításával jár, ami csak az autoritárius kormányzás megszilárdulását eredményezi.¹¹

b. Magyarország kelet felé fordulása

1940-ben a náci Németország Norvégia ellen irányított kampánya majdnem kudarcba fulladt, amikor szövetséges erők partot értek Narvikban, viszont hála a svéd vasútnak, a német hadsereg hamar teljes győzelemmé tudta fordítani az elveszettnek hitt ütközetet. Svédország, teljes mértékben a nemzet érdekét követve, a megszállástól tartva a német hegemonia idején nemcsak a német hadigépezetnek adott el acélt, hanem biztosította a Wehrmacht vasutas átjárását Norvégia, Finnország és Dánia között. A svéd stratégia nem az etikus, viszont az önérdékű utat járva sikeresen kint tartotta az országot az emberiség eddigi legpusztítóbb háborújából, és következményképp megtelt kincstárral nézhetett szembe a hidegháborús korszak kihívásaival.¹²

A 2010 utáni magyar kormányzó politikai elit céljaként tűzte ki azt, hogy a Kárpát-medencében, nemzeti szuverenitását megőrizve, az ország érdekeit szolgáló gazdasági és politikai szövetségekkel körülvéve, a konnektivitás elve alapján befolyásosabb, kulcsfontosságú játékosá teszi Magyarországot. A meglévő, nyugati Európai Unió és NATO-szövetségesek mellett Magyarország a keleti nyitás politikája által kezdett el a feltörekvő ázsiai gazdaságokkal szorosabb gazdasági, majd politikai együttműködéseket kötni. A magyar export diverzifikálódásával és a nyugati gazdasági és politikai hatalom unipolaritását felborító ázsiai

¹⁰ „2014 – Orbán Viktor az illiberális államról”. Youtube.com, <https://www.youtube.com/watch?v=ZVwILpDagpg&t=994s>.

¹¹ What is going on in Illiberal democracy Hungary? *Amnesty International*, 2018. május 31. Online elérhető: <https://www.amnesty.nl/actueel/what-is-going-on-in-illiberal-democracy-hungary>.

¹² West, M. John: The German-Swedish Transit Agreement Of 1940. *Scandinavian Studies* (50. évf.) 1. szám, 1978, 76–99, 76.

országokkal való jó diplomáciai kapcsolat, a keleti nyitás stratégiája szerint, majd felkészültebb és előnyösebb pozícióba helyezi Magyarországot a liberális nyugati rendszerek gyengülése idején. A keleti nyitás stratégiája szerint a magyar export diverzifikálódása, valamint a nyugati gazdasági és politikai hatalom unipolaritását felborító jó diplomáciai kapcsolat az ázsiai országokkal felkészültebb és előnyösebb pozícióba helyezi Magyarországot a liberális nyugati rendszerek gyengülése idején.¹³

A keleti nyitás politikájának fokozatos kiépítése óta Magyarország intenzívebb gazdasági kapcsolatba került olyan országokkal, mint Kína, Szingapúr, Indonézia, Mongólia, Azerbajdzsán, Grúzia, Törökország Oroszország, Szerbia – és bizonyos fokig Bosznia-Hercegovina. A liberális demokráciák kritikája szerint Magyarország nemcsak érdekalapú gazdasági partnereket keres, hanem az illiberális demokráciát támogató szövetségeseket is, ezáltal viszont a magyar állam potenciálisan elsodródhat a nyugati politikai moralitástól, így tovább növelve a szakadékot Magyarország és az EU vagy épp a NATO között.¹⁴

Magyarország helyzete igencsak hasonló a második világháború idején tanúsított svéd külügyi stratégiához. Svédországnak a fasiszta németek, kommunista szovjetek és a demokráciákat képviselő nyugati szövetségesek között kellett – az akkor egyre növekvő svéd szociáldemokrácia által képviselt érdekek számára optimális úton – lavírozni, ami abban az esetben a mindhárom féllel való mértékletes kooperációt jelentette. Magyarországot még mindig történelmi hódítói, egykori riválisai veszik körül. A történelmi tapasztalatokra alapozott magyar külügyi stratégia, hasonlóan a háborús svéd politikához, Magyarországot a három befolyásos hatalom – Németország, Oroszország és Törökország – közé kívánja helyezni, megpróbálva profitálni és egyidőben jó diplomáciai kapcsolatot ápolni velük, így biztosítva az ország nemzeti szuverenitását, fejlődési képességét és a világrendszeren belül a fél-perifériás pozícióról való pozitív irányú elmozdulást.

IV. Svéd reakció a magyar NATO ratifikáció hiányára

a. Média

¹³ Orbán Balázs: *The Hungarian Way of Strategy*. Budapest: MCC Press, 2021, 178–179.

¹⁴ Gale, E. Alexander: Hungary, Russia, the West, and the Rest: Orbán's Hedging Strategy. *Global Policy*, 2023. december 5. Online elérhető: <https://www.globalpolicyjournal.com/blog/05/12/2023/hungary-russia-west-and-rest-orbans-hedging-strategy>.

Svédország volt az első ország a világon, ahol az alkotmányba lett foglalva a sajtó szabadsága.¹⁵ Az 1766-os sajtószabadságról szóló törvény szerint az államnak kell szubvencionálnia a magánkézben levő médiaorgánumokat is.¹⁶

A legnépszerűbb hírforrás a svéd állam által működtetett Sveriges Television (SVT). Második helyen a mára már digitálisan fogyasztott újságok helyezkednek el. A legnépszerűbb újságok a Svenska Dagbladet, Expressen, Aftonbladet, Dagens Nyheter és az angol nyelvű The Local. Az újságokat két kategóriába sorolhatjuk: tabloidok és minőségi újságok. Tabloidok alá sorolhatjuk az 1830 óta létező, balliberális nézőpontot képviselő Aftonbladet (Esti Lap) és a mérsékelt jobb oldalt képviselő Expressen (Az Expressz) újságokat. Minőségi újságírás terén a legnépszerűbbek a Svenska Dagbladet (Svéd Napilap) és Dagens Nyheter (Napi Újság), amelyek bár ideológiailag a centrumban helyezkednek el, mégis a köztudatban a Svenska Dagbladet a jobboldali minőségi média képviselőjének van nyilvántartva, míg a Dagens Nyheter inkább a baloldalhoz kötik.¹⁷ Az angol nyelvű The Local (A Helyi) csak az online térben jelenlévő portál, fő célja pedig a nem svéd közösségek informálása. Főleg a gazdasági és politikai migránsok nyelvtanulási érdekeit segíti elő, valamint specifikusan az őket érintő belügyi és külügyi híreket helyezi előtérbe, így ideológiailag a baloldali médiaorgánumok sorába lehet a The Local-t sorolni. Televízió terén mindkét ideológiai fél egyetért abban, hogy a Sveriges Television politikailag pártatlan.

A mainstream médiumok, sokszínűségük ellenére, a Magyarországgal kapcsolatos attitűdök tekintetében igencsak uniformok. Bár jelenleg a bandaháborúk által előidézett erőszakhullám az, ami legjobban aggasztja a svéd népet¹⁸, s ez jól tükröződik a médiafelületeken domináló cikkeken is, a NATO csatlakozás is napirendi téma.

Az Aftonbladet, a szociáldemokraták lapjának is említett tabloid, talán a legkritikusabb sajtóorgánum nagyszámú véleménycikkei miatt. Magyarországot Putyin-szövetségesnek, autoriter országnak, Európa fekete bárányának említi.¹⁹ A „jobboldaliak” tabloidjában, az Expressben, az „Orbán rezsim” kritikája sem különbözik. A török-magyar²⁰ és az orosz-

¹⁵ Ayling, Charles: Media In Sweden: Media Landscape Guide. Meltwater.com <https://www.meltwater.com/en/blog/sweden-media-landscape>

¹⁶ Uo.

¹⁷ News Media and Political Attitudes in Sweden. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/journalism/2018/05/14/in-western-europe-public-attitudes-toward-news-media-more-divided-by-populist-views-than-left-right-ideology/>

¹⁸ Topics people in Sweden worry the most about as of November 2023. Statista. <https://www.statista.com/statistics/939898/most-worrying-topics-in-sweden/>

¹⁹ Gustafsson, Niklas: Ungern uttalar sig om Sverige. Aftonbladet.se, 2023.01.31.

²⁰ Sjöberg, Sally: Dansar Orbán efter Erdogans pipa? Expressen.se, 2023.12.18.

magyar²¹, „illiberális”, anti-nyugati kapcsolati szálak népszerű cikktémák, valamint kiemelt téma a magyar kormány európai keresztény kultúra és családcentrikus politikájának kritikája.²²

A két minőségi újság, bár hangnemileg szakmaibb stílust követ, ezeket olvasva mégis bíráló kritikát vehetünk észre. A Svenska Dagbladet szerint a „magát morálisan felsőbbrendűnek” tartó magyarországi svéd-politika teljesen az ukrán háborús erőfeszítés szabotálásának és autoriter partnereinek kiengesztelésének a része.²³ Szerintük Magyarország az egyike azoknak az európai államoknak, amelyek hozzájárultak ahhoz, hogy 2023 a „pokol éve” legyen nemcsak Ukrajnában, hanem Svédországban is.²⁴ A Dagens Nyheter különbséget tesz a kívülről érkező, általában elvetemltebb hangvétellű cikkek, és a saját stábjá által írtak között, viszont mindkét fél Magyarországgal kapcsolatos cikkei szigorú hangvételűek. Magyarországnak az elmúlt két évben tanúsított viselkedését az európai szolidaritás elárulásának tekinti²⁵, valamint több cikk is vagy a magyar vétőjog megfosztását taglalja²⁶, vagy épp arra hívja fel a figyelmet, hogy a nyugatnak fontos felismernie az új európai diktatúrákat, köztük Magyarországot is.²⁷

The Local újság minimálisan foglalkozik a svéd NATO-csatlakozási ügyvel, és a meglévő cikkek is a témán belül tárgyalogatosak.

A tárgyalogosság szinonimájaként tekintett SVT (Svenska Television) híradói portáljain nem tesz saját részrehajló kommentárt, viszont több dokumentumfilm fut a csatornán, mint „Magyarország Európa ellen” vagy „Magyarország veszélyeztetett sajtója”, ami a magyar politikum fejlődését taglalja, pontosabban a sajtószabadság kritikus helyzetét és Orbán Viktor autoriter, anti-európai terveit.²⁸

Jelen pillanatban a svéd médiában minden NATO-s cikken belül megjelenik Magyarország kritikája, viszont a magyar kormányról alkotott negatív kép 2022 előtt is jelen volt, s a magyar kormánypártokat úgy jellemzik, mint autoriter, nacionalista, populista európai erők, amelyek majd egyszer Svédországban a Svéd Demokraták képében fog megtestesülni.²⁹

²¹ Svensson, Niklas: ”Orbans politik kan göra Putin till krigsvinnare”. Expressen.se, 2023.12.31.

²² Pallas, Hynek: Vem har sett en skinnskalle med EU-flaggan tatuerad? Expressen.se, 2023.12.18.

²³ Torehammar, Henrik: Kraven svider i den svenska självbilden. Svenska Dagbladet.se 2023.10.23.

²⁴ Ahlkvist, Pontus: 2024 kan bli ännu värre än 2023: ”Helvetesår”. Svenska Dagbladet.se 2023.12.29.

²⁵ Swartz, Richard: Ungerns svek måste förstås utifrån vad landet brukade vara. Dagens Nyheter.se 2024.01.03.

²⁶ Det är dags för EU att frånta Orbán vetorätten. Dagens Nyheter.se 2023.12.28.

²⁷ Liukko, Anneli: „Vi måste lära oss att känna igen 2000-talets diktaturer”. Dagens Nyheter.se 2023.05.20.

²⁸ Ungern mot Europa. Svt.se <https://www.svtplay.se/video/8LZQD3m/ungern-mot-europa>

²⁹ Lindberg, Anders: SD lever på myten att de alltid växer. Aftonbladet.se 2020.01.26.

b. Politikai pártok

2023 novembere és decembere között interjú készült a Riksdag külügyi tanácsának hét, különböző pártokhoz tartozó képviselőjével, amiből csak négy darab volt releváns. Az elkészített interjúk célja az volt, hogy tisztább képet kapjunk arról, hogy hogyan is vélekednek a pártok a NATO csatlakozási folyamatban megnyilvánuló magyarországi politikákról. Interjú készült a Svéd Demokraták, a Mérsékelt Párt, a Kereszténydemokraták és a Baloldali Párt külügyi tanácsosaival.

1. Mérsékelt Párt

A Mérsékelt Párt jelenleg a harmadik legnagyobb párt a Riksdagban és a kormánykoalíció vezető pártja. Az 1904-ben *Allmänna valmansförbundet*-ként (*Általános Választószövetség*) létrejött konzervatív párt 1938 és 1969 között a Jobboldali Párt nevet viselte, viszont informálisan a svéd konzervatív pártként említették bel- és külföldön egyaránt. A szociáldemokrata dominancia lejáta után, 1991-ben került 70 év után először kormányra a Mérsékelt Párt.³⁰ A XXI. század első két évtizedében a párt bár kitartott konzervatív gazdasági álláspontja mellett, mint a gazdasági liberalizmus, szabadpiac és alacsony adók mellett, viszont társadalmi értékek szempontjából ténylegesen moderálódott, főleg migráció és LMBTQ+ témakörökben. Ulf Kristersson pártelnöksége és a 2022-es választás győzelme után a Mérsékelt Párt ideológiailag újra a jobb oldal fele kezdett tolódni, amit a bűnbanda-háború és migrációs válság kezelésében illetve a Svéd Demokratákhoz való közeledésben bontakozott ki.

Stefan Olsson a Mérsékelt Párt uppsalai tanácsának tagja valamint 2022 óta a Riksdag külügyi szakbizottság biztosa. A vele készült interjú során szó került a svéd-török és svéd-magyar kapcsolatok megítéléséről, a NATO-s ratifikációs ügy természetéről és a Mérsékelt Párt álláspontjairól.

Olsson elmondása szerint, a Mérsékelt Párt 20 éve kampányol a NATO-csatlakozás mellett. Szerinte Svédország számára nem csak azért kéne vonzó legyen a NATO-tagság, mert a világ legerősebb katonai szövetségéhez tartozhatna, ami által megsokszorozódhat a védekezési képessége, hanem azért is, mert minden tagállama egy demokrácia, kivéve Törökországot, amelynek demokratikus természete vitatható. Magyarország még a demokratikus kategóriába tartozik, viszont a Mérsékelt Párt egyik indoka, amiért kezdeményezte a Fidesz kizárását az Európai Néppártból, az az, hogy Magyarország már nem képviseli megfelelően az európai demokratikus értékeket.

³⁰ Nilsson, Torbjörn: *Mellan arv och utopi: moderata vägval under hundra år, 1904-2004*. Santérus, Stockholm, 2004. 39-40.

A magyar stratégia nem befolyásolta a svéd konzervatív párt gondolkodását, a magyar mintával szimpatizálók átpártoltak a Svéd Demokraták pártjához. A magyar minta emlegetése, mint pozitív példa viszont, Olsson elmondása szerint, megszűnt, amióta Magyarország kormánya a megtámadott Ukrajnát gyengítő intézkedések mellett szánta el magát.

Magyarország kelet felé forduló külügyi stratégiája, Olsson szerint, saját érdekeivel ellentétes. Számára megmagyarázhatatlan, hogy Magyarország feláldozva EU-s, természetes szövetségeseivel a jó kapcsolatot, keleten keres katonailag és gazdaságilag is gyengébb partnereket. Magyarország követhetné Németország példáját, aki csökkentette orosz importjait és kiáll az Európai Unió értékei mellett.

A Mérsékeltak szempontjából Svédország NATO-csatlakozási ügyében Magyarország nem egy akadály. Szerintük Magyarország nem Svédországgal áll konfliktusban, hanem az Európai Bizottsággal és csak véletlen egybeesés, hogy a NATO-csatlakozás Magyarország politikai hadjáratának kereszttüzebe esett. Olsson szerint a legjobb megoldás az, hogy a svéd kormány kimarad a konfliktusból és kivárja ameddig Törökország az Egyesült Államokkal, valamint Magyarország az Európai Bizottsággal dűlőpontra jut. Svédország az EU és a NATO összes többi országának támogatását élvezzi, valamint Magyarország is azt kommunikálta, hogy nem ő lesz az utolsó tagország aki majd ratifikálni fog.

2. Kereszténydemokrata Párt

A svéd Kereszténydemokrata Párt létrejött a szociáldemokrata kormány 1963-as, az elemi iskolából a vallásoktatást tiltó törvény elleni tiltakozásokban gyökerezik. A törvény hatálybalépése után, 1964-ben több neoprotestáns egyházi vezető létrehozta a Kereszténydemokrata Egység Pártot ami az egyre ateizálódó Svédország ellen kívánt tenni. A párt 1991-ben jutott be a parlamentbe függetlenül és részt vett mind a három közép-jobboldali kormánykoalícióban, mint a második legerősebb jobboldali párt (a Mérsékeltak után).³¹ Mikael Oscarsson a kereszténydemokraták uppsalai körzetének elnöke, állandó tagja a Riksdag védelmiügyi, kereskedelmi és ipari, valamint a külügyi szakbizottság helyettes tagja. Oscarsson kezdeményezésére vezették be a Raoul Wallenberg emléknapot a svéd parlamentben.

Oscarsson kiemelte, hogy a kereszténydemokraták már 2015 óta aktívan kampányoltak a

³¹ Slomp, Hans: *Europe, A Political Profile: An American Companion to European Politics*. ABC-CLIO, Nijmegen 2011. 433.

NATO-csatlakozás mellett. Svédország hosszú ideje részt vett számos NATO-műveletben, viszont ahhoz, hogy teljes partner lehessen az ország, ahhoz szükség van a tagság megszerzésére is. Azzal, hogy a Szociáldemokraták és a Svéd Demokraták is elismerték az ötödik cikkely fontosságát a svéd belügyben, a szocialisták és a zöldek kivételével, konszenzus alakult ki a NATO-csatlakozás körül. A NATO-tagállamok túlnyomó részének támogatását élvezve, most már Svédországnak csak Magyarországgal és Törökországgal kell kiegyeznie.

Amíg a kereszténydemokraták számára Törökország inkább csak egy gazdasági partner, addig Magyarország Svédországgal egy kulturálisan és történelmileg is összekapcsolt szövetséges, amit most próbára tesz Magyarország. Törökország feltételei ahhoz, hogy zöld utat nyisson Svédország NATO-csatlakozására tiszták és érthetők voltak, amiket Svédország teljesített is, a kereszténydemokraták szerint. Magyarország kérelmei viszont absztraktok, semmilyen konkrétumot nem tartalmaznak. Oscarsson szerint a magyar kormánynak csak annyit kéne tenni, hogy konkretizálja követelményeit.

A kereszténydemokraták nincsenek Magyarország ellen, fontos partnerként tekintik, hisz sok kötelék köti össze a két országot, gazdasági szempontból a Gripen vadászgépek vásárlásának ügye, katonailag a svédek által vásárolt Boeing C-17 rakomány szállító repülőgép állomásozása a pápai katonai bázis repülőtéren, valamint történelmileg Raoul Wallenberg emlékezete. Svédország számára viszont Magyarország nem a rossz vagy jó példaképek sorába tartozik. Távolágából és politikai gondolkodásának másságából adódóan a svédek számára a magyar példa igencsak idegen. Svédország számára inkább az Egyesült Államok, a nyugat- és észak-európai országok, valamint Lengyelország releváns példaképek. Oscarsson problematikusnak találja, hogy Magyarország, a háború ellenére, ugyan olyan kapcsolatot folytat Oroszországgal.

Oscarsson szerint bármit is tesz Magyarország, úgy is hamarabb fog ratifikálni, mint Törökország, és nem lesz akadályozója a NATO-csatlakozásnak, hisz ezt megígérte többször is a magyar miniszterelnök.

3. Baloldali Párt

A Baloldali Párt első jogelődje 1917-ben jött létre az által, hogy a Szociáldemokrata Pártból kivált egy elégedetlen baloldaliabb frakció és megalapította a Svéd Szociáldemokrata Baloldali Pártot. 1921-ben az újonnan létrehozott párt átkeresztelte magát a Svédországi Kommunista Párttá. Közel negyven év után, a 60-as évek nyugat-európai marxista miliójében, még a Prágai Tavasz és a diáktüntetések előtt, 1967-ben átnevezte magát a párt Baloldali Párt – A Kommunisták névre. A keleti blokk szétesése után, 1990-ben a párt elhagyta nevének második felét és azóta is a Baloldali Párt név alatt gyülekeznek a svéd szocialisták. A párt nyíltan euroszkepticizmust, anti-atlantizmust és teljes

semlegesség-pártiságot vall. A párt sose volt kormányon, viszont mindig támogató ellenzéki szerepet játszott a Szociáldemokrata Párt kormányzásai idején.³²

Hanna Gunnarsson 2018 óta tagja a parlamentnek mint a Baloldali Párt Dél-Skåne választókerületének képviselője. 2018 óta a védelmiügyi szaktanácsadó tagja, valamint 2022 óta a külügyi szaktanácsadó póttagja.

Gunnarsson szerint a török és magyar ratifikáció megtagadása különböző okokból aggasztók. A szocialisták évtizedek óta negatívan vélekedtek Törökországról, főleg a kurdok és a Kurdisztáni Munkáspárt ellen elkövetett agressziók miatt. Magyarországról csak az utóbbi évek politikai fejleményei óta negatív a vélemény, amióta az Orbán kormányok a demokráciát és az emberi jogok védelmét nem a bal oldal által elfogadott módon gyakorolják. Gunnarsson kiemelte, hogy a fő szempont ami szerint a bal oldal elemzi a politikumot, az a hatalom. Szerinte Orbán, Erdogan és Putyin minden politikai cselekménye a hatalom megőrzése és erősítése érdekében történik. Törökországgal és Oroszországgal ellentétben viszont, a vasfüggöny leomlása után, Magyarország egy igazi demokráciává vált, ami most letért útjáról. A Baloldali Párt azt szeretné, hogy Magyarország visszatérjen a helyes demokratikus útra, viszont Törökországgal és Oroszországgal szemben nincsenek ilyen reményeik, hiszen sose voltak demokráciák történelmük során. Gunnarsson szerint Orbán Viktor távolodása a Nyugattól annak tudható be, hogy a magyar miniszterelnök tudja, hogy a nyugati demokráciává válás egyenlő a hatalom potenciális elvesztésével, valamint azért ápol szorosabb kapcsolatot a keletre fekvő autoriter természetű államokkal, mert azok példaképként szolgálnak a hatalom fenntartásában.

Bár a Baloldali Párt a jelen pillanatban is ellenzi a NATO-csatlakozást, mégis tiszteletben tartja a Riksdag demokratikus döntését a csatlakozás ügyében és úgy döntött, hogy semmilyen szempontból nem fogják szabotálni a csatlakozás folyamatát. Ennek ellenére a csatlakozási folyamat során felmerülő akadályok csak továbbá bebizonyították a Baloldali Pártnak, hogy Svédországnak nem megfelelő környezet a NATO. Törökország és Magyarország bazárszerű, egyezményi feltételeit folyton változtató viselkedésével megerősödött a baloldal szemében, hogy a NATO-csatlakozás után, Svédország egy olyan szövetség része lesz, ahol a szövetséges tagok bármikor zsarolhatnak és megváltoztathatják a játék szabályait, s ez nem egy olyan modell, amiben egy észak-európai politikai kultúrához szokott ország alkalmazkodni tud.

Arra a kérdésre, hogy Svédországban jelen van-e a magyar kormány befolyása, Gunnarsson szerint a magyar példa teljesen eltűnt a közbeszédből. Az orosz-ukrán háború előtt a Svéd Demokraták pártjának képviselői hozták fel Magyarországot, mint példát egyes témákon belül, viszont a háború

³² Slomp, Hans: *Europe, A Political Profile: An American Companion to European Politics*. ABC-CLIO, Nijmegen 2011. 436.

kitörte után már nekik is nehezen volt felvállalható a magyar modell. Ha a svédek migrációellenes, konzervatív példákra vágynak, nem fognak Magyarorszáig eltekinteni. Gunnarsson szerint a svédek Németországot, Franciaországot, Nagy-Britanniát, az Egyesült Államokat vagy Dániát tekintik példaképnek, Magyarországot semmiféleképp sem.

Gunnarsson Magyarország esetében egy, a Lengyelországhoz hasonló fordulatot vár el, ahol újra az emberi jogok és a nyugati demokrácia fejlesztése köré fog összpontosulni a kormány politikája, valamint egy olyan svéd-magyar kapcsolatot, ahol a szabályokat betartva, szitkozódás nélkül lehet őszintén vitatkozni a közös ügyek felett.

4. Svéd Demokraták

A Svéd Demokraták párt a legfiatalabb és legszokatlanabb játékos a svéd parlament színpadán. Az 1988-ban alakult párt kezdetben egy laza, központi vezetőség nélküli politikai platform volt, egy politikai kínálat a nacionalista, migrációellenes állampolgárok számára.. A kezdeti periódusban, egészen 1995-ig, a párt tagjai és alapítói különböző szélsőséges és neonáci csoportokkal álltak közvetlen kapcsolatban, valamint szélsőséges retorikát folytattak a politikai színtéren is. A középjobb pártok ideológiai skálán való közép fele húzódása kiváltott egyfajta exodust a konzervatívok számára, akik a Svéd Demokraták pártba vándoroltak át. 1995-től folyamatosan moderálódott a párt programja és ideológiája, így ki lettek szorítva a szélsőséges elemek, mint a skinhead közösségek és a nemzetiszocialista csoportokkal kapcsolatot tartó tagok. A 2000-es évekre a Svéd Demokraták egy szociálisan nemzeti konzervatív, euroszeptikus, migráció- és iszlám-ellenes párttá forrt ki magát. 2010-ben jutott be a Riksdagba és 2022-re a második legnagyobb párttá nőtte ki magát.³³

Aaron Emilsson 2014-ben, mindössze 24 évesen vált parlamenti képviselővé a Svéd Demokraták színeiben. Jelenleg ő a Svéd Demokraták párt külügyi szóvivője, a Riksdag külügyi szaktanárságának elnöke és Östergötland választókerület képviselője.

A Svéd Demokraták számára az orosz-ukrán háború egy újabb olyan mérőföldkő volt, ami a párt eddigi egyes álláspontjait újragondolásra sarkallta, mint például a NATO-tagság támogatását. A Svéd Demokraták eddig egy észak-európai védelmi szövetség megerősítésében gondolkodtak, viszont Finnország sikeres NATO-csatlakozása és a svéd közvélemény 180 fokos fordulata után a párt teljesen elkötelezte magát az atlantizmus támogatása mellett.

³³ Kenes, Bulent: *The Sweden Democrats: Killer of Swedish Exceptionalism*. In: ECPS Party Profiles, 2020.

Emilsson szerint a magyar és török ratifikáció halasztása a két ország belügyi ambícióiból erednek. Törökországban a parlamenti és elnöki választások miatt volt fontos a svéd csatlakozás ügyének elnyújtása. Magyarországon hasonlóan belügyi okok motiválták a késleltetést, viszont Törökországtól eltérően, a magyar kormány már a kezdetektől kifejezte, hogy pozitívak a NATO-csatlakozás jóváhagyásával, viszont egyes, a két ország közt kialakult vitára pontot kell tenni, amelyek még a volt szociáldemokrata kormány idején alakultak ki és a jelenlegi kormány valamelyest örökölt.

Emilsson kiáll amellett, hogy Magyarország egy demokrácia és semmiféleképp sem egy autoriter ország, ahogy a baloldal szokta illetni az országot. Természetesen különbözik az, hogy hogyan definiálja és alkalmazza a két ország a jogállamiság fogalmát – ami ellenszenves lehet a svédek számára – de attól még nem tekinthető diktatúrának a kevésbé liberális fél. Magyarország kapcsolata Oroszországgal aggasztó a Svéd Demokraták szemében is, viszont ennek ellenére Magyarországot hasonló gondolkodású partnerként tekintik. Továbbá kiállnak amellett, hogy az Európai Uniónak kevésbé kellene beleszólnia abba, hogy tagállamaik hogyan kezelik belügyeiket, így elkerülve azon vitákat, amelyek szélsőségesen megosztják az Unió és egyéb szövetségek kohézióját.

Emilsson szerint sajnálatos, hogy Magyarországgal sérültek a diplomáciai kapcsolatok, amiért főleg a korábbi szociáldemokrata és részben a mostani közép-jobb kormány tehet. Szerinte szükséges a két ország közötti kapcsolat megerősítése, főleg azért, mert ebből mindkét fél egyformán tud majd profitálni.

5. Összefoglaló

A Riksdagban 2022 előtt a NATO percepciója radikálisan más volt, mint az ukrán háború kitörését követően. A közvélemény, a semleges politika több évtizedes stratégiájának sikere miatt, a katonai szövetségből való kimaradás mellett állt ki.³⁴ A baloldali pártok, mint a megrendíthetetlen támogatottságúnak hitt Szociáldemokraták (Socialdemokraterna), a volt kommunista pártból alakult Baloldali Párt (Vänsterpartiet) és a Környezet) Párt – a Zöldek (Miljöpartiet) képviselték a semlegességi blokkot. A legjobboldalibb nemzeti konzervatív párt, a Svéd Demokraták (Sverigedemokraterna) is elleneztek a NATO tagságot. A pro-NATO blokk az általános közép-jobboldali pártkoalícióból állt, melyet a Mérsékelt Párt (Moderaterna), a Liberális Párt (Liberalerna), a Kereszténydemokraták (Kristdemokraterna) és

³⁴ Do you think Sweden should join the military alliance NATO?
Statista.com <https://www.statista.com/statistics/660842/survey-on-perception-of-nato-membership-in-sweden/>

a Centrum Párt (Centerpartiet) alkotott. A közvélemény hirtelen megváltozásával a két legnagyobb párt, a Szociáldemokraták és a Svéd Demokraták, újraértékelve Oroszország fenyegetésének lehetséges következményeit, megváltoztatták a NATO-n kívül maradás melletti pozíciójukat.³⁵

A pártok a török-magyar ratifikáció hiányára mind negatívan reagáltak, viszont más-más szempontból vélekedtek ennek okáról. Balról jobbra haladva, a baloldal szerint a magyar és török ratifikálás szándékának hiánya csak bizonyíték arra, hogy Svédország értékrendszere nem egyezik meg a NATO és részben az EU tagállamaival. A baloldal, beleértve a zöld, a szocialista és a szociáldemokrata pártokat, nagy értéként tekint a nemzetközi szolidaritás gyakorlására. A Törökországban és Szíriában zajló kurdok elleni elnyomás miatt, a baloldal lehetetlennek tartja a Svédországban élő kurdok kiadatását és ezen ügyben a Törökországgal való kooperációt. A baloldal szerint a demokráciától egyre távolodó és autokráciák vezetőivel barátkozó Magyarország nem tarja alapértékének a NATO és EU alapelveit, mint a jogszabályt és a fair népuralmat. A baloldal nem támogatja a NATO-csatlakozást, de tiszteletbe tartja a parlament demokratikusan eldöntött pro-NATO politikáját. Ellentmondásosnak tartják viszont, hogy egy olyan védelmi szövetség tagjai akarnak lenni, amelyben „hibás demokráciák” visszaélnek hatalmukkal. Magyarország a legveszélyesebb elem, hisz mindkét szövetségnek, a NATO-nak és az EU-nak is tagja, de a nem demokratikus, hosszú hatalommegtartási eszközöket ígérő kelet fele néz.³⁶

A centrum-jobb kormánykoalíció szemében Magyarország ugyanúgy az európai demokratikus értékeket hátrahagyó, európai kapcsolatait sorra tönkretéző ország. Számukra érthetetlen, hogy Magyarország keleten keres szövetségeseket, még akkor is, ha tudja, hogy egy együttes Európa erősebb, mint Oroszország. Bár a NATO-csatlakozás terén, szerintük Magyarország nem kulcsfontosságú. Törökország számára a ratifikáció halasztgatása az egyetlen esély, hogy politikai zsarolást tudjon alkalmazni Svédország és az Egyesült Államok fele. Álláspontjuk szerint a török kérelmek kielégítését követően a magyar fél is követni fogja a ratifikációs utat. A svéd NATO-csatlakozással kapcsolatos ratifikációs játszma nem a török-svéd és magyar-svéd kapcsolatokról szól, hanem a török-amerikai és magyar-török kapcsolatokról, Svédország csak a folyamat áldozata.³⁷

³⁵ Perception on Sweden's decision to apply for NATO membership as of July 2022, by political party. Statista.com <https://www.statista.com/statistics/1293392/survey-perception-nato-membership-sweden-political-party/>

³⁶ Interjú a svéd parlament külügyi tanácsának Baloldali Párt képviselőjével, 3.

³⁷ Interjú a svéd parlament külügyi tanácsának Mérsékelt Párt képviselőjével, 4.

A svéd politika feketebáránya, akivel sem a bal-, sem pedig a jobboldali koalíció nem kooperál, valamint a média Orbán-szimpatizánsnak tekint³⁸, a Svéd Demokraták kapcsolata Magyarországgal talán a legkomplexebb és legárnyaltabb. A nemzeti konzervatív, bevándorlásellenes párt számos ügyben osztotta a magyar kormány álláspontját, valamint sok politikusuk jó kapcsolatot ápol magyar háttérű, a nemzeti konzervatív ideológia képviselőivel. A Svéd Demokraták nem kritizálták nyilvánosan a magyar ratifikáció elmaradását, sőt, ők a magyar kormánnyal való kapcsolat megerősítésében látják az utat. Magyarország jelenlegi stratégiáit, mint az orosz gázra való hagyatkozását vagy az ukrán háború NATO-s és EU-s tevékenységeinek ellenzéseit aggasztónak találják, hisz ezek a stratégiák nem egyeznek meg az svéd perspektívával. A Svéd Demokraták az egyetlenek, akik szerint Magyarország kormánya a jogállamiság és a demokratikus alapelvekre helyezett rendszer, aminek bár megvannak azon részei, amelyek egyes indexeken gyengébben teljesítenek más EU-s országokhoz képest, viszont az EU is engedékenyebben kellene viszonyuljon azon országokhoz, amelyek máshogy akarják formálni a politikájukat, mint az eddigi informális standard.³⁹

Összesítve az interjúk tartalmát és kulcsszavakhoz kötve ezeket, tiszta képet kapunk arról, hogy a megkérdezett négy párt képviselői hogyan is kategorizálják a magyar politikumot. A négy interjúban hatszor hangzik el, hogy Magyarország egy autoriterbarát ország, aki azért fordul Keletre szövetségeseket keresve, mert ott úgyszintén autoriter, „példakép” államokra talált a magyar kormány, amelyektől a hatalom további birtoklásának módszertanát tanulhatja el. Csak egyszer hangzott el, hogy Magyarország a demokrácia sarokköveire épített ország, aggasztó külpolitikája ellenére. Továbbá szintén hatszor hangzott el az, hogy Magyarország már nem követi a demokrácia és a jogállamiság európai értékrendszerét, aminek fő oka a Fidesz-KDNP kormány hatalmának további megőrzése, hiszen annak követése a magyar kormány gyengülésével járna. Csak egyszer lett megemlítve az, hogy Magyarország tetteit történelmi háttér és személyes kapcsolatok hatása befolyásolja, nem a jogállamiság gyakorlatának mássága. A svéd NATO-csatlakozási ügyön belül négyszer lett felhozva az, hogy Magyarország nem egy releváns vagy érdekes példa a svédek számára, a svédeknek nem érdekük követni a magyarországi fejleményeket, és kétszer is elhangzott az, hogy Magyarország stratégiája a ratifikációs késleltetés mögött teljesen érthetetlen. Továbbá kétszer lett kiemelve az, hogy Magyarország úgy is hamarabb fog ratifikálni, mint Törökország, hisz

³⁸ Canbäck, Ragnus: SD bjuder in diktaturkramare och Timbro till slottsmöte. Dagens ETC.se 2023.06.15.

³⁹ Interjú a svéd parlament külügyi tanácsának Svéd Demokrata képviselőjével, 5.

megígérte többször is. A Magyarországgal szimpatizáló Svéd Demokrata párton kívül ellenszenves a közhangulat a magyar kormánnyal szemben. A Kereszténydemokraták, bár nem igazán értve Magyarország stratégiáját, bíznak a minél hamarabbi magyar ratifikációban. A Mérsékelt Párt szkeptikusabb, szerintük Magyarországot nem kell túl komolyan venni, hisz Svédországnak csak várnia kell, hogy a nemzetközi nyomás a helyes útra terelje Magyarországot. A Baloldali Párt a legkritikusabb, szerintük a magyar kormány minden stratégiai lépése a hatalom megtartása érdekében történt.

V. Konklúzió

Karl Popper szerint két különböző keretrendszerű vitatkozó fél között nem születhet sohasem közös megegyezés.⁴⁰ Svédország és Magyarország, közös európai gyökereik ellenére, különböző tanulságokat vontak le a történelem viharos korszakaiból. Mára nemzetstratégiáik igencsak különbözőek, talán a spektrum két végén helyezkednek el, mégis fellelhető a két nemzet történelméből egy-egy közös toposz.

A második világháború előtti korszakban Svédország helyzete hasonló volt, mint amelyet a mai Magyarország képvisel. Három hatalom közé szorítva egy kis országnak az érdekeit legjobban szolgáló stratégiát kellett választania még akkor is, hogy ha az nem a legegyszerűbb választás. Svédország jól járt merész stratégiájával, és így el tudta foglalni helyét a befolyásos országok színpadán, és az azt követő rendkívüliség eszméje pedig elfeledtette a svéd siker árát.

Svédország az 1960-as évek óta magára morális szuperhatalomként utal, mint aki kiáll az elnyomottért és hangosan elítéli a rosszat. 2010 után a svéd perspektívából Magyarország fokozatosan elítélendő rosszá vált. Mire elérkezett az első alkalom, amikor a két ország konfliktusba keveredett a svéd NATO-csatlakozás magyar ratifikációjának ügyén, Magyarország megítélése már kidolgozott téma volt a svéd sajtóban. Magyarország megítélése nem romlott Svédországban a jelenlegi politikai konfliktus után, hanem inkább csak napirendibb téma lett, sokkal több cikk foglalkozott a kialakult helyzettel, viszont a kritikák ugyanazok maradtak.

A komplex török-magyar késleltetett ratifikációk mögött több tényező, szereplő és szándék húzódik meg, viszont Törökország konkrét követelése mellett Magyarország

⁴⁰“A rational and fruitful discussion is impossible unless the participants share a common framework of basic assumptions or, at least, unless they have agreed on such a framework for the purpose of the discussion.” Popper, Karl: *The Myth of the Framework In Defence of Science and Rationality*. Routledge, 1995.

elvontabb tényezővé vált Svédország számára, elvont, nem egyértelmű kérelmei és a svéd közvéleményben, illetve a politikumban kialakult színes percepciói miatt. A svéd politikum és sajtó szempontjából megoszló Magyarország súlya a konfliktusban. Az ideológiai keretek között gondolkodó baloldalnak Magyarország veszélyesebb tényező, mert eleve az EU-n és a NATO-n belül képviseli a populista autoriter jobboldal felemelkedését. A centrum szerint Magyarországnak nincs súlya a konfliktusban, sőt, az egész még igazán Svédországról se szól. A fiatal Svéd Demokrata párt bár elismeri a magyar kül- és belpolitikával kapcsolatos kételyeit, mégis ez az egyedüli svéd párt, aki partnerként szeretné kezelni Magyarországot.

Svédország történelmi fordulópontok előtt áll, méghozzá nemcsak az egyre közeledő NATO-csatlakozás miatt, hanem szocio-politikai átrendezkedése miatt is. Az eddig közömbös szerepet betöltő Svédország a közeljövőben potenciálisan értékes politikai partnere lehet Magyarországnak, ha figyelembe vesszük az egyre növekedő Svéd Demokraták párt status quora törő politikai törekvéseit.

Bibliográfia

Könyvek

- Barton, H. Arnold: Scandinavia in the Revolutionary Era. Minneapolis, University of Minnesota Press, 1986.
- Barton, H. Arnold: Sweden and Visions of Norway: Politics and Culture, 1814–1905. Carbondale, Southern Illinois University Press, 2003.
- Kent, Neil: A Concise History of Sweden. Cambridge, Cambridge University Press, 2008.
- Nilsson, Torbjörn: *Mellan arv och utopi: moderata vägval under hundra år, 1904–2004*. Santérus, Stockholm, 2004.
- Orbán Balázs: The Hungarian Way of Strategy. Budapest, MCC Press, 2021.
- Pierre, Jon: The Oxford Handbook of Swedish Politics. Oxford, Oxford University Press, 2016.
- Popper, Karl: The Myth of the Framework In Defence of Science and Rationality. Routledge, 1995.
- Slomp, Hans: *Europe, A Political Profile: An American Companion to European Politics*. ABC-CLIO, Nijmegen 2011.

Szakkikkek és tanulmányok

- Beck László – Bíró Nagy András – Róna Dániel: Szabadesésben. Az MSZP 2006–2010 közötti népszerűségvesztésének politikai napirendi magyarázatai. In: Új képlet, 2011.
- Dribe, Martin: From Sweden to America: Migrant Selection in the Transatlantic Migration, 1890–1910. In: European Review of Economic History, (1. évf.) 27. szám, 2023.
- Gallai Sándor – Janik Szabolcs: A 2018-as parlamenti választás jelentősége a svéd politikában – hagyományok és/vagy stabilitás? In: *Parlamenti Szemle*. 2. szám, 2018.
- Gale, E. Alexander: Hungary, Russia, the West, and the Rest: Orbán's Hedging Strategy. Global Policy, 2023, 12.05. <https://www.globalpolicyjournal.com/blog/05/12/2023/hungary-russia-west-and-rest-orbans-hedging-strategy>
- Kenes, Bulent: The Sweden Democrats: Killer of Swedish Exceptionalism. In: ECPS Party Profiles, 2020.
- Romsics Ignác: A Horthy-rendszer jellege: Historgiográfiai áttekintés. In: Korunk, (23. évf), 11. Szám, 2012.
- Tomson, Danielle Lee: The Rise of Sweden Democrats: Islam, Populism and the End of Swedish Exceptionalism. In: Brookings, 2020.

- Winnerstig, Mike: From Isolationist Neutrality to Allied Solidarity: The Swedish Road to NATO Membership, International Centre for Defence and Security, 2022.09.26. <https://icds.ee/en/from-isolationist-neutrality-to-allied-solidarity-the-swedish-road-to-nato-membership/>
- West, M. John: The German-Swedish Transit Agreement Of 1940. In: Scandinavian Studies (50. évf.) 1. szám, 1978.
- Zagarri, R.: Exceptional Imperialism and Imperial Exceptionalism. In: Diplomatic History, (38. évf), 3. szám, 2014.
- Zakaria, Fareed: The Rise of Illiberal Democracy. In: *Foreign Affairs* (76. évf.) 6. szám, 1997.

Internetes források

- Ayling, Charles: Media In Sweden: Media Landscape Guide. Meltwater.com <https://www.meltwater.com/en/blog/sweden-media-landscape>
- “2014 – Orbán Viktor az illiberális államról”. Youtube.com, <https://www.youtube.com/watch?v=ZVwILpDagpg&t=994s>
- Do you think Sweden should join the military alliance NATO? Statista.com <https://www.statista.com/statistics/660842/survey-on-perception-of-nato-membership-in-sweden/>
- Foreign Aid: These countries are most generous (<https://www.weforum.org/agenda/2016/08/foreign-aid-these-countries-are-the-most-generous/>,)World Economic Forum
- Immigration to Sweden, Statista (<https://www.statista.com/statistics/523293/immigration-to-sweden/>)
- Immigration to Sweden, Statista (<https://www.statista.com/statistics/523293/immigration-to-sweden/>)
- Ledamöter och partier. Riksdagen.se <https://www.riksdagen.se/sv/ledamoter-och-partier/>
- News Media and Political Attitudes in Sweden. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/journalism/2018/05/14/in-western-europe-public-attitudes-toward-news-media-more-divided-by-populist-views-than-left-right-ideology/>
- Perception on Sweden's decision to apply for NATO membership as of July 2022, by political party. Statista.com <https://www.statista.com/statistics/1293392/survey-perception-nato-membership-sweden-political-party/>
- Topics people in Sweden worry the most about as of November 2023. Statista. <https://www.statista.com/statistics/939898/most-worrying-topics-in-sweden/>
- What is going on in Illiberal democracy Hungary? Amnesty International, <https://www.amnesty.nl/actueel/what-is-going-on-in-illiberal-democracy-hungary>

- Ahlkvist, Pontus: 2024 kan bli ännu värre än 2023: "Helvetesår". Svenska Dagbladet.se 2023.12.29. Letöltve: 2023.12.29.
- Bengtsson, Håkan. "Sweden: Less Special than It Was." Socialeurope.eu. 2022.09.23. <https://www.socialeurope.eu/sweden-less-special-than-it-was>. Letöltve: 2023.11.12.
- Bryant, Miranda: Hungary set to remove final barrier to Sweden joining Nato. The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2024/feb/23/sweden-inches-closer-to-joining-nato-after-budapest-talks>. Letöltve: 2024.02.02
- Canbäck, Ragnus: SD bjuder in diktaturkramare och Timbro till slottsmöte. Dagens ETC.se 2023.06.15. Letöltve: 2023.12.10.
- Det är dags för EU att frånta Orbán vetorätten. Dagens Nyheter.se 2023.12.28. Letöltve: 2024.01.05
- Duxbury, Charlie: Dramatic U-turns by Social Democrats in Sweden, Finland paved way to NATO. Politico, 2022.05.15. <https://www.politico.eu/article/dramatic-u-turns-by-social-democrats-in-sweden-finland-paved-way-to-nato/>. Letöltve: 2023.10.05
- Gustafsson, Niklas: Ungern uttalar sig om Sverige. Aftonbladet.se, 2023.01.31. Letöltve: 2024.02.02.
- Hacaoglu, Selcan: Turkey Demands Sweden Expel Kurd Suspects Before NATO Entry. Bloomberg, 2023.06.22. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-06-22/turkey-wants-sweden-to-extradite-kurds-before-nato-accession?embedded-checkout=true>. Letöltve: 2023.10.03
- Hungary's Orban Says Better Relations With Sweden Needed Before NATO Membership, Reuters, 2023.05.23. <https://www.reuters.com/world/europe/hungarys-orban-better-relations-with-sweden-needed-before-nato-membership-2023-05-23/> <https://www.rferl.org/a/hungary-sweden-relations-nato-bid-orban/32424128.html>. Letöltve: 2023.10.15.
- Liukko, Anneli: „Vi måste lära oss att känna igen 2000-talets diktaturer”. Dagens Nyheter.se 2023.05.20. Letöltve: 2023.09.30.
- Lindberg, Anders: SD lever på myten att de alltid växer. Aftonbladet.se 2020.01.26.
- McNamara, Eoin Micheál: Finland's Hard Road to NATO, Brexit Institute News. 2023.05.12. <https://dcubrexitinstitute.eu/2023/05/finlands-long-road-to-nato/> Letöltve: 2023.10.01.
- Pallas, Hynek: Vem har sett en skinnskalle med EU-flaggan tatuerad? Expressen.se, 2023.12.18. Letöltve: 2023.12.19.
- Silverman, Reuben: Why Turkey Took Its Time on Sweden. Foreign Policy. <https://foreignpolicy.com/2024/01/28/turkey-sweden-nato-erdogan-foreign-policy-history-us-europe-west/> Letöltve: 2024.03.03.
- Sjöberg, Sally: Dansar Orbán efter Erdogans pipa? Expressen.se, 2023.12.18. Letöltve: 2024.02.02.
- Svensson, Niklas: "Orbans politik kan göra Putin till krigsvinnare". Expressen.se, 2023.12.31. Letöltve: 2024.02.02.

- Swartz, Richard: Ungerns svek måste förstå utifrån vad landet brukade vara. Dagens Nyheter.se 2024.01.03. Letöltve: 2024.02.02.
- Torehammar, Henrik: Kraven svider i den svenska självbilden. Svenska Dagbladet.se 2023.10.23. Letöltve: 2023.10.29.
- Ungern mot Europa. Svt.se <https://www.svtplay.se/video/8LZQD3m/ungern-mot-europa>. Letöltve: 2023.12.08.
- "Why is Turkey finally getting behind Sweden's bid to join NATO?", Euronews, 2023.12.28. <https://www.euronews.com/2023/12/28/why-is-turkey-finally-getting-behind-swedens-bid-to-join-nato>. Letöltve: 2024.01.12.

Felhasznált készített interjúk

- Interjú a svéd parlament külügyi szaktanárságának Baloldali Párt képviselőjével. Forrás a szerző tulajdonában
- Interjú a svéd parlament külügyi szaktanárságának Mérsékelt Párt képviselőjével. Forrás a szerző tulajdonában
- Interjú a svéd parlament külügyi szaktanárságának Kereszténydemokrata képviselőjével. Forrás a szerző tulajdonában
- Interjú a svéd parlament külügyi szaktanárságának Svéd Demokrata képviselőjével. Forrás a szerző tulajdonában